

Draagvlak voor een alternatieve euthanasiewet

André Kamphuis, Astrid van Heerwaarden

M230410

19 juni 2023

Inhoudsopgave

Achtergrond	3
Methode en opzet	4
Conclusie	5
Resultaten	
• Draagvlak alternatieve euthanasiewet	7
• Beslissingsbevoegdheid	13
• Houding ten aanzien van hulp bij sterven	20
 Bijlage	 27

Achtergrond

In opdracht van Wim van Dijk heeft Motivaction International B.V. een onderzoek uitgevoerd naar het draagvlak voor een alternatieve euthanasiewet onder het Nederlands publiek.

In de huidige euthanasiewetgeving heeft een arts het laatste woord over het toepassen van euthanasie. Deze moet beoordelen of er sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden, en dat is een voorwaarde voor euthanasie. Ook maakt de arts een inschatting of er een andere redelijke oplossing dan euthanasie mogelijk is. In de praktijk betekent dit dat euthanasieverzoeken van patiënten regelmatig worden afgewezen. Artsen kiezen in sommige gevallen voor palliatieve sedatie als alternatief. Onder de bestaande euthanasiewetgeving heeft de patiënt beperkte zelfstandigheid en loopt de arts het risico vervolgd te worden bij procedurefouten. Patiënten van wie het euthanasieverzoek door de arts wordt geweigerd kunnen alsnog lijden, terwijl zij niet in de gelegenheid zijn hier nog verandering in te brengen.

Wim van Dijk heeft daarom een voorstel uitgewerkt voor een alternatieve euthanasiewet, waarin de beslissingsbevoegdheid bij de patiënt komt te liggen. Er wordt niet getoetst of er sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden. Een speciaal opgeleide levenseindebegeleider stelt in gesprek met de patiënt vast dat deze niet verder wil leven en vraagt een arts om euthanasie toe te passen.

Doelstelling

Inzicht geven in de steun voor een alternatieve euthanasiewet onder de Nederlandse bevolking

De bijbehorende onderzoeksvragen zijn als volgt:

- In hoeverre staan Nederlanders achter de volgende uitgangspunten:
 - Mensen beslissen zelf of en wanneer euthanasie of hulp bij zelfdoding bij hen worden toegepast. Bij wilsonbekwaamheid wordt uitgegaan van een eventuele wilsverklaring van de patiënt.
 - Artsen kunnen niet vaststellen of iemand ondraaglijk en uitzichtloos lijdt en daardoor ook niet over het al dan niet verlenen van euthanasie.
 - Bij euthanasie of hulp bij levenseinde zijn een speciaal opgeleide levenseindebegeleider en een arts betrokken, maar deze hebben geen zeggenschap of verantwoordelijkheid.
- In hoeverre staan Nederlanders achter de alternatieve euthanasiewet als geheel?
- In hoeverre staan Nederlanders achter de huidige euthanasiewet?

Methode en opzet

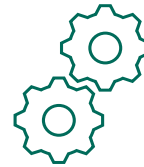
Methode

Het onderzoek is uitgevoerd door middel van het afnemen van een online vragenlijst met voornamelijk gesloten vragen (kwantitatief onderzoek).

- Aan het onderzoek hebben Nederlanders in de leeftijd 18-80 jaar deelgenomen.
- In totaal hebben er 1.055 Nederlanders deelgenomen aan dit onderzoek.
- De steekproef is gewogen op geslacht, leeftijd, opleiding, regio en waardenpatroon.
- Het veldwerk heeft plaatsgevonden in de periode 17 t/m 23 mei 2023.

Opzet

Om een zo zuiver mogelijk beeld te verkrijgen van het draagvlak voor een alternatieve euthanasiewet, is in de vragenlijst aanvankelijk niet aangegeven welke wet nu geldt en welke het alternatief is. Daarnaast zijn de huidige en de alternatieve wet in willekeurige volgorde voorgelegd (de helft van de respondenten kreeg de alternatieve wet als eerste te zien, de andere helft de huidige wet). Vervolgens is alsnog uitgelegd welke wet nu geldt en gevraagd om de voorkeur voor één van beide (andere vraagstelling). De toelichtingen waarmee de wetten zijn beschreven zijn na te lezen in de [bijlage](#). Ook de vraag wie mag beslissen over euthanasie is op verschillende manieren gesteld zodat een completer beeld wordt verkregen van de mening van Nederlanders.

Methode

Online vragenlijst,
15 vragen

Doelgroep

Nederland
representatief, 18-80
jaar (n=1.055)

Werving

Via StemPunt.nu, het
online panel van
Motivation

Veldwerkperiode

17 mei t/m 23 mei 2023

Invultijd

7,7 minuten

Weging

De steekproef is
gewogen

Conclusie

Conclusie

Er is duidelijk draagvlak onder Nederlanders voor een alternatieve euthanasiewet, méér dan voor de huidige regeling. De waarde die veel Nederlanders hechten aan zelfbeschikking speelt hierbij een belangrijke rol.

54% van de Nederlanders staat positief tegenover de huidige wetgeving rondom euthanasie. De alternatieve wetgeving wordt door 61% van de Nederlanders positief ontvangen. Wanneer beide regelingen naast elkaar worden voorgelegd heeft **60%** van de Nederlanders de voorkeur voor de alternatieve euthanasiewet en **21%** voor de huidige wetgeving.

Beslissingsbevoegdheid

De meerderheid van de Nederlanders vindt dat ieder mens het recht heeft om zelf te beslissen wanneer hij of zij het leven wil beëindigen (66%). Wanneer er geen sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden dan geeft de helft van de Nederlanders aan dat men het recht heeft om het leven te beëindigen.

Een derde van de Nederlanders vindt het belangrijk dat een arts uiteindelijk beslist of er euthanasie wordt toegepast. Voor twee derde van de Nederlanders moet deze beslissing bij de patiënt liggen. Een ruime meerderheid vindt verder dat in geval van wilsonbekwaamheid euthanasie toegepast mag worden op basis van de wilsverklaring van de patiënt.

Rol van de arts

Over het algemeen verwacht men dat een arts de ondraaglijkheid van het lijden van een patiënt goed kan inschatten, maar een op de vijf Nederlanders twijfelt hier aan. Daarnaast geeft meer dan de helft aan dat het belangrijk is dat een arts beoordeelt of er sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden wanneer euthanasie wordt aangevraagd. Twee derde vindt echter dat de patiënt zelf daar iets over te zeggen heeft. De arts mag dus volgens de meeste mensen wel een rol hebben bij euthanasie, maar geen beslissingsbevoegdheid hebben over het toepassen van euthanasie.

De levenseindebegeleider

De levenseindebegeleider wordt door de meerderheid gezien als van toegevoegde waarde in het stervensproces, zowel voor de patiënt als voor de naasten en de arts. Goede begeleiding van het stervensproces is voor iedereen van belang.

*“Zelfbeschikking is een groot goed.
Dat moet gekoesterd worden.” – voorstander alternatieve
euthanasiewet*

A photograph of dandelion seeds blowing in the wind against a warm, orange-hued sunset sky. The seeds are silhouetted against the bright background, creating a sense of movement. A dark grey horizontal band is overlaid on the image, containing the title text.

Resultaten | Draagvlak alternatieve euthanasiewet

Draagvlak huidige euthanasiewetgeving

Iets meer dan de helft van de Nederlanders staat positief ten opzichte van de huidige regeling (54%).

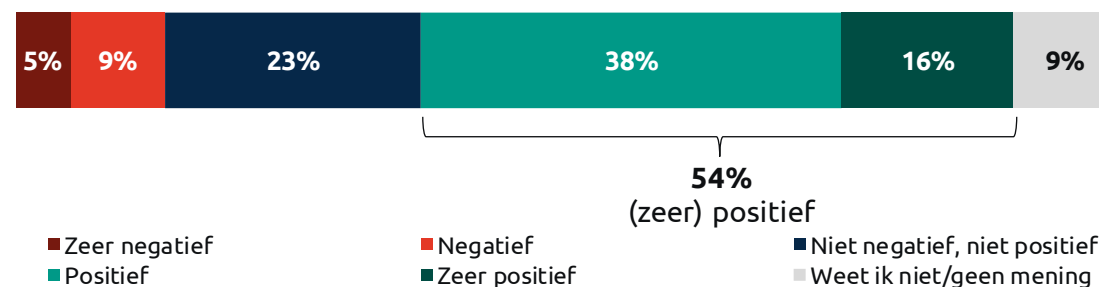
- 14% geeft aan negatief te staan tegenover de huidige regeling. Uit de [antwoorden op open vragen](#), waar de respondent de ruimte kreeg om zijn houding toe te lichten, komen twee groepen naar voren die afwijzend staan ten opzichte van optie A:
 - Nederlanders die tegen euthanasie in het algemeen zijn.
 - Nederlanders die vinden dat de patiënt zelfbeschikkingsrecht heeft en zelf moet kunnen beslissen wanneer de euthanasie wordt toegepast.
- Wanneer we alleen kijken naar mensen die aangeven voor euthanasie in het algemeen te zijn, dan is 66% van deze groep positief over optie A en 10% negatief.

Optie A: de huidige euthanasiewetgeving

Een patiënt wil euthanasie. Een arts beoordeelt op het moment zelf of er sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden. Ondraaglijk lijden is lijden dat de patiënt niet meer aan kan. Uitzichtloos betekent dat het lijden niet meer over kan gaan. Wanneer de patiënt wilsonbekwaam is gaat de arts uit van de wilsverklaring, als die er is. De arts beslist daarna of er euthanasie toegepast wordt.

Hoe sta jij tegenover deze regeling (Optie A)?

(Basis - allen, n=1.055)

Draagvlak alternatieve euthanasiewetgeving

Meer dan de helft van de Nederlanders staat positief ten opzichte van deze regeling (61%).

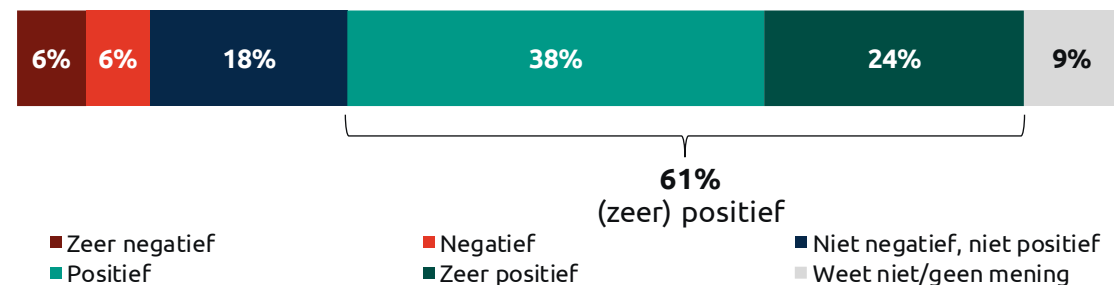
- 12% geeft aan negatief te staan tegenover deze regeling. Uit de [antwoorden op open vragen](#) blijkt dat dit mensen zijn die tegen euthanasie zijn of de beoordeling van de arts belangrijk vinden.
- Wanneer we alleen kijken naar mensen die aangeven in het algemeen voor euthanasie te zijn, dan is 80% van deze groep positief over optie B en 4% negatief.
- Iets meer Nederlanders kunnen zich vinden in deze regeling dan in de huidige regeling (61% vs. 54%) en het aandeel Nederlanders dat negatief is, is iets lager (12% vs. 14%).

Optie B: de alternatieve euthanasiewetgeving

Een patiënt wil euthanasie. Een speciaal opgeleide begeleider, een levenseindebegeleider, praat met de patiënt en stelt vast dat de patiënt de wens heeft om te overlijden. De levenseindebegeleider vraagt aan een arts om euthanasie toe te passen. De arts haalt het middel op bij de apotheek en voert de euthanasie uit. De patiënt beslist dus zelf of er euthanasie wordt toegepast.

Hoe sta jij tegenover deze regeling (Optie B)?

(Basis - allen, n=1.055)

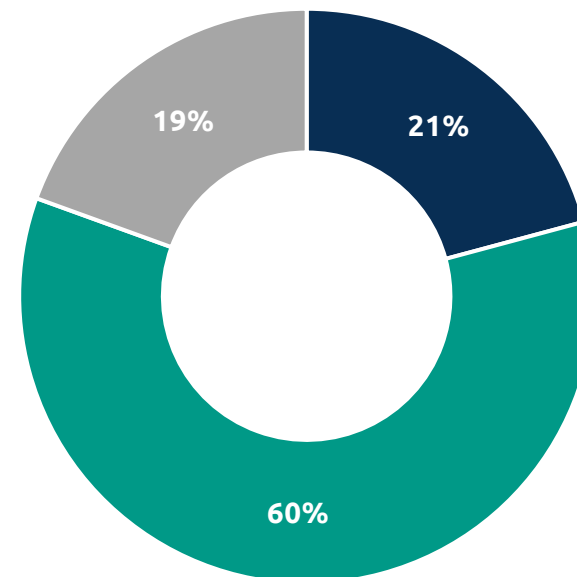

Alternatieve óf huidige wetgeving?

De meerderheid van de Nederlanders geeft de voorkeur aan optie B, de alternatieve euthanasiewetgeving (60%) wanneer beide opties tegelijkertijd worden voorgelegd.

- Een op de vijf Nederlanders geeft de voorkeur aan de huidige wetgeving rondom euthanasie (21%).
- Daarnaast geeft 19% aan geen mening te hebben of niet te weten welke regeling hun voorkeur heeft.
- Wanneer we alleen kijken naar de Nederlanders die hebben aangeven voorstander van euthanasie te zijn, dan kiest 12% voor optie A en 71% voor optie B.

Welke van de twee regelingen heeft jouw voorkeur?
(Basis - allen. n=1.055)

- A. De regeling waarbij de arts (...) beslist of er euthanasie wordt toegepast
- B. De regeling waarbij de patiënt beslist (...) of er euthanasie wordt toegepast (...)
- Weet niet/geen mening

Voor en tegen: huidige euthanasiewetgeving

Is negatief over optie A (huidige wetgeving)

Zolang de patiënt wilsbekwaam is mag de patiënt zelf beslissen.

Ik wil zelf kunnen bepalen wanneer mijn lijden ondraaglijk is, dit kan een arts niet voor mij bepalen.

Wij moeten de natuur met rust laten. Als je lijdt tijdens het sterven, geloof ik dat dat een reden heeft.

Ondraaglijk is het vaak allang voor iemand toestemming krijgt voor euthanasie.

Ik ben tegen euthanasie.

God geeft en neemt leven, wij als mensen zijn geen God en mogen deze beslissing niet nemen.

Ik vind dat er meer geluisterd moet worden naar wat de patiënt wil, met psychische begeleiding natuurlijk.

Is positief over optie A (huidige wetgeving)

Uitzichtloos en ondraaglijk lijden, dat zijn wat mij betreft de enige mogelijkheden voor euthanasie. Met andere woorden, als het écht niet anders kan.

Lijden is geen doel van het leven. Het moet niet hoeven. Sterven moet wel zorgvuldig gebeuren. Een arts is dan onontbeerlijk lijkt mij.

Omdat een arts als onafhankelijk persoon goed zou moeten kunnen beoordelen of iemand lijdt. Nodeloos lijden moeten we altijd voorkomen, zou ik zelf ook niet willen.

Dieren laten we ook niet onnodig lijden. Daarom vind ik het menselijk dat we een dergelijke regeling ook voor een menselijk overlijden kunnen toepassen.

Zolang men zorgvuldig te werk gaat vind ik dit een goede manier.

Op zich is het een positieve regeling, alleen is de interpretatie van ondraaglijk en uitzichtloos een lastige, omdat dat een subjectief begrip is.

Voor en tegen: alternatieve euthanasiewetgeving

Is negatief over optie B (alternatieve wetgeving)

Volgens mij kan iemand, zelfs in gesprek met een levenseindebegeleider niet zelf over het levenseinde beslissen. Een arts moet altijd het laatste woord hebben.

Er vindt geen beoordeling plaats in dit geval, enkel een luisterend oor, dat lijkt me onvoldoende.

Ik geloof dat God een doel heeft met je leven en je dat zelf niet mag beëindigen. Als het je tijd is, sterf je. Als je het zelf beëindigt, ben je nog niet klaar.

Ik ben tegen euthanasie.

Het moet ook weer niet te makkelijk worden gemaakt.

Laat de arts rechtstreeks met de patiënt praten. Meestal gaat het om de eigen huisarts. Die kent de patiënt bijna altijd beter dan de hier geïntroduceerde levenseindebegeleider.

Iemand die niet meer wil leven omdat ze eenzaam zijn, hoor je niet zomaar de kans te geven op overlijden. Alleen in een uitzichtloze situatie van pijn en depressie mag dat.

Is positief over optie B (alternatieve wetgeving)

Zolang de euthanasie de wens is van de patiënt zal het altijd positief zijn. Uiteraard moet wel bekeken worden of er geen druk op de patiënt gelegd wordt.

Op deze wijze is het de patiënt zelf die beslist over zijn/haar eigen leven

Mensen moeten zelf kunnen beslissen wanneer ze sterven en hulp daarbij is prima.

Uiteindelijk beslist de patiënt over zijn eigen lichaam en dus levensbeëindiging. Wel hoort er zorgvuldig met de patiënt gesproken te worden om vast te stellen dat dit een reële wens is.

Je kiest er niet voor om geboren te worden, ik vind dat je WEL mag kiezen om te sterven.

Zelfbeschikking is een groot goed. Dat moet gekoesterd worden.

Het lijkt me handig als er een specialist bij is, huisartsen zijn niet altijd even bedreven met euthanasie-aanvragen.

A photograph of a dandelion seed head in the foreground, with several seeds already blown away and floating in the air. The background is a soft, warm sunset sky with orange and yellow hues. A dark grey horizontal band is overlaid across the middle of the image, containing the title text. A red diagonal shape is in the bottom right corner, containing a white logo.

Resultaten | Beslissingsbevoegdheid

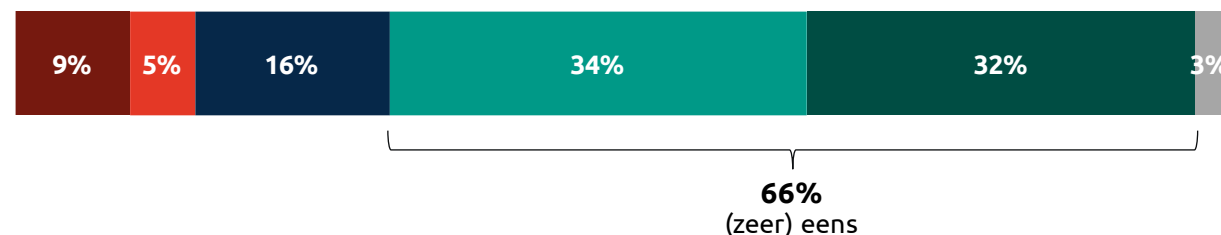

Zelfbeschikking rond einde van het leven

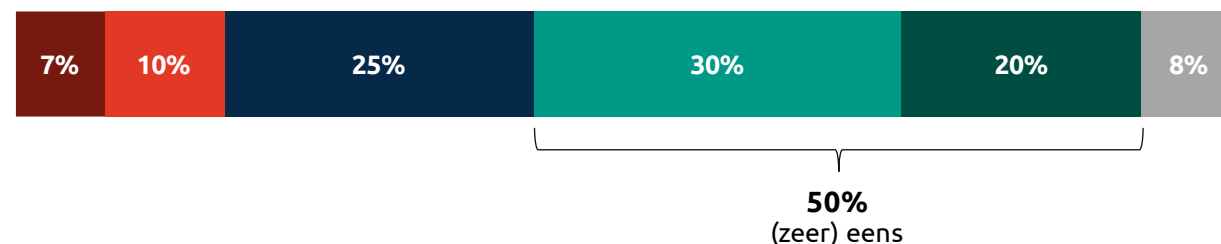
De meerderheid van de Nederlanders vindt dat ieder mens het recht heeft om zelf te beslissen wanneer en waarom hij of zij het eigen leven wil beëindigen (66%).

- In totaal geeft 14% van de Nederlanders aan dat ze zich niet in deze stelling kunnen vinden.
- De helft van de Nederlanders vindt dat de patiënt zelf moet kunnen beslissen over het levenseinde, ook als er geen sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden. 17% is het niet met deze stelling eens.

In hoeverre ben jij het eens met de volgende stellingen?
Ieder mens heeft het recht om zelf te beslissen wanneer en waarom hij of zij het eigen leven wil beëindigen
(Basis - allen, n=1.055)

Ik vind dat de patiënt zelf moet kunnen beslissen over het levenseinde, ook als er geen sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden
(Basis - allen, n=1.055)

■ Volledig mee oneens

■ Mee oneens

■ Niet mee eens, niet mee oneens

■ Mee eens

■ Volledig mee eens

■ Geen mening

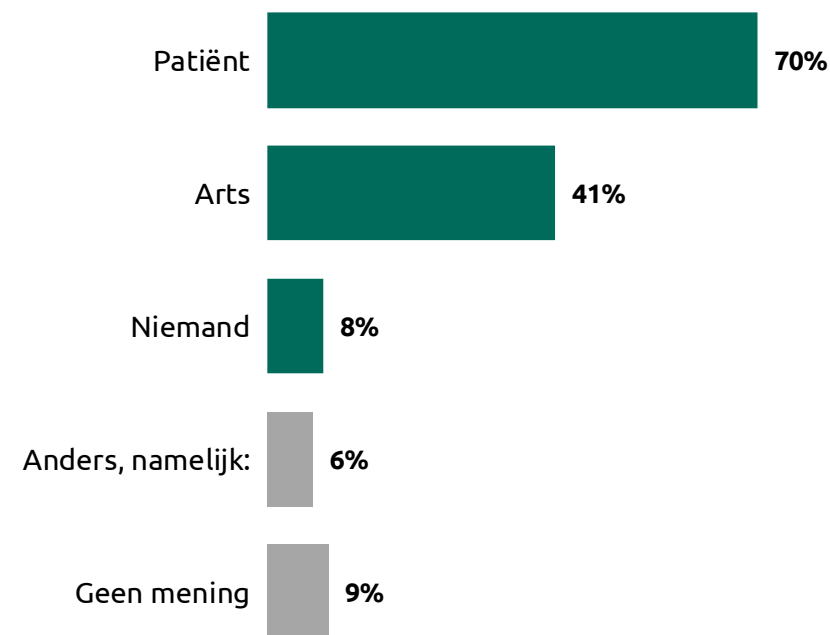
Beslissingsbevoegdheid

De meerderheid van de Nederlanders geeft aan dat de patiënt zou moeten beslissen of er euthanasie of hulp bij zelfdoding wordt toegepast wanneer de patiënt wilsbekwaam is (70%).

- 41% vindt dat de arts ook een rol moet hebben in de beslissing om euthanasie of hulp bij zelfdoding toe te passen.
- Een klein percentage van de Nederlanders geeft aan dat niemand hier een beslissing over mag maken (8%). En bijna even grote groep heeft hier geen mening over (9%).
- Onder de andere antwoorden worden voornamelijk naasten genoemd.

Wie mag er volgens jou beslissen of er bij een patiënt euthanasie of hulp bij zelfdoding mag worden toegepast wanneer de patiënt wilsbekwaam is?

(Basis - allen, n=1.055)

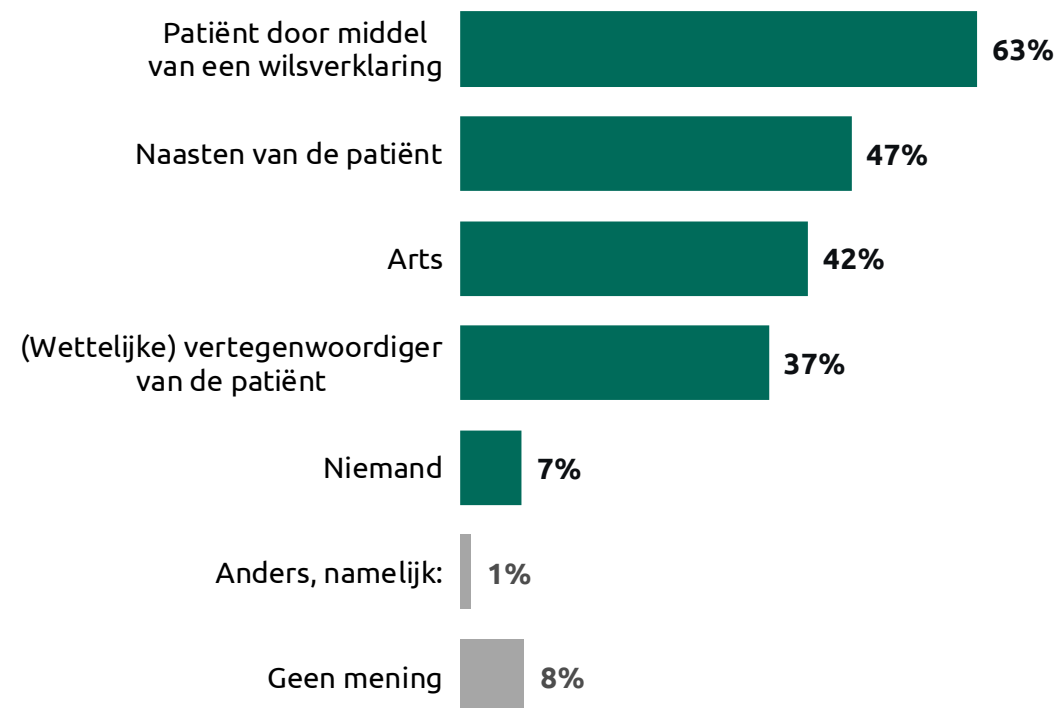

Beslissingsbevoegdheid

Wanneer de patiënt wilsonbekwaam, is vinden de meeste Nederlanders dat de patiënt door middel van een wilsverklaring de beslissing over het toepassen van euthanasie of hulp bij zelfdoding mag nemen (63%).

- Daarnaast spelen naasten een belangrijke rol in dit proces (47%).
- De arts heeft een rol in het nemen van de beslissing om euthanasie of hulp bij zelfdoding toe te passen volgens 42% van de Nederlanders. Dit percentage is bijna gelijk in de situatie waarin de patiënt wilsbekwaam is (41%).
- Zowel in het geval van wilsbekwaamheid als wilsonbekwaamheid heeft de patiënt volgens de meerderheid van Nederland het recht om te beslissen over het levenseinde.

Wie mag er volgens jou beslissen of er bij een patiënt euthanasie of hulp bij zelfdoding mag worden toegepast wanneer de patiënt dit zelf niet meer kan beslissen (wilsonbekwaam)?
(Basis - allen, n=1.055)

Resultaten

Beslissingsbevoegdheid

Een derde van de Nederlanders geeft aan dat ze het belangrijk vinden dat een arts uiteindelijk beslist of er wel of geen euthanasie wordt toegepast (32%).

- Ook als we de vraag op een andere manier stellen, vindt ruim 2/3 van de Nederlanders dat mensen zelf moeten kunnen beslissen over euthanasie, al dan niet via een wilsverklaring.
- 68% geeft aan dat de patiënt zelf moet kunnen beslissen over het toepassen van euthanasie. 8% van de Nederlanders is het hier niet mee eens.
- Meer dan de helft van de Nederlanders vindt dat een wettelijke vertegenwoordiger de beslissing moet kunnen nemen wanneer de patiënt wilsonbekwaam is (54%).
- Bijna driekwart van de Nederlanders vindt dat een eerder opgestelde verklaring voldoende moet zijn om euthanasie toe te kunnen passen (72%).

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?

(Basis - allen, n=1.055)

Wanneer een patiënt niet meer wilsbekwaam is, moet een eerder opgestelde wilsverklaring / euthanasieverklaring voldoende zijn

72% (zeer) eens

Ik vind dat de patiënt zelf moet kunnen beslissen of er euthanasie wordt toegepast

68% (zeer) eens

Wanneer een patiënt niet meer wilsbekwaam is, moet een vertegenwoordiger kunnen beslissen over het toepassen van euthanasie

54% (zeer) eens

Ik vind het belangrijk dat een arts uiteindelijk beslist of er wel of geen euthanasie wordt toegepast

31% (zeer) eens

■ Volledig mee oneens ■ Mee oneens ■ Niet mee eens/niet mee oneens ■ Mee eens ■ Volledig mee eens ■ Geen mening

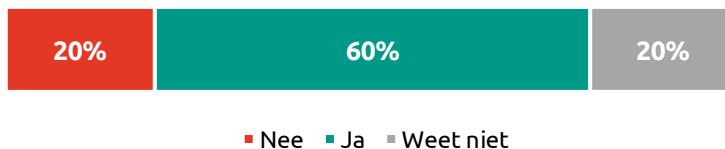
Resultaten

Rol van de arts

De meerderheid van de Nederlanders vindt het belangrijk dat een arts beoordeelt of er sprake is van uitzichtloos en ondraaglijk lijden wanneer euthanasie wordt aangevraagd (57%).

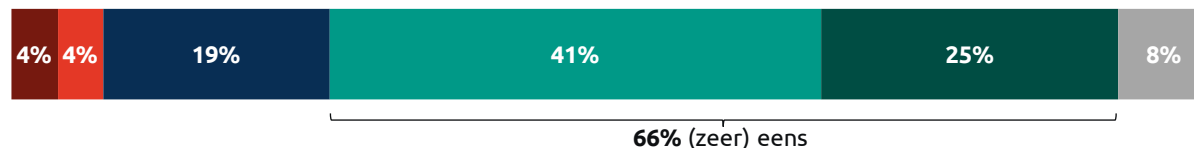
- 29% vindt dat een arts dit lijden niet goed kan inschatten. Een bijna even grote groep Nederlanders is het hier mee oneens (31%). Wanneer gevraagd wordt of een arts kan beoordelen of iemand ondraaglijk en uitzichtloos lijdt zegt 60% 'ja' en 20% 'nee'.
- 38% is van mening dat een beslissing nemen over euthanasie te belastend is voor een arts.
- 66% van de Nederlanders vindt dat de patiënt zelf kan beslissen of er sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden.

Vind je dat een arts kan beoordelen of iemand ondraaglijk en uitzichtloos lijdt?
(Basis - allen, n=1.055)

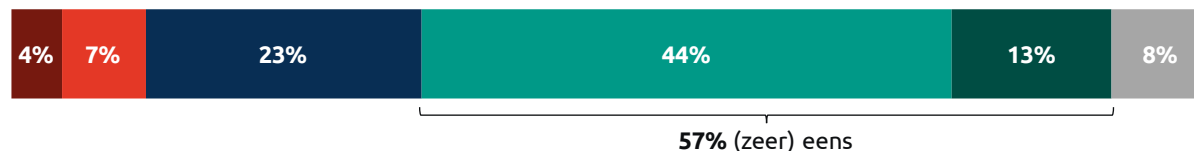

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?
(Basis - allen, n=1.055)

Ik vind dat de patiënt zelf moet kunnen beslissen of er sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden

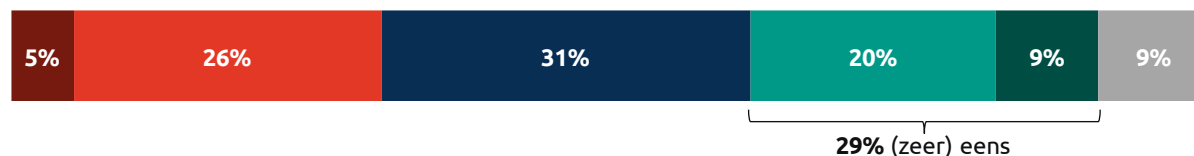
Ik vind het belangrijk dat een arts op het moment dat de euthanasie wordt aangevraagd, beoordeelt of er sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden

Het nemen van een beslissing over wel of geen euthanasie is voor een arts (te) belastend

Een arts kan niet goed inschatten wanneer een patiënt ondraaglijk en uitzichtloos lijdt

■ Volledig mee oneens ■ Mee oneens ■ Niet mee eens/ niet mee oneens
■ Mee eens ■ Volledig mee eens ■ Geen mening

Resultaten

Levensindebegeleider

Het merendeel van de Nederlanders staat positief tegenover de levensindebegeleider.

- 87% van de Nederlanders vindt dat men goed begeleid moet worden in het stervensproces.
- Iets meer dan drie op de vijf Nederlanders geeft aan dat een levensindebegeleider een deel van de lasten van het proces kan overnemen van de arts (61%).
- 70% geeft aan dat een levensindebegeleider van toegevoegde waarde is voor de naasten van de patiënt.
- Daarnaast denkt 62% dat een levensindebegeleider ook van toegevoegde waarde kan zijn voor de arts.
- 67% geeft aan dat begeleiding van een levensindebegeleider de patiënt in het proces kan helpen.
- Nederlanders verwachten dat voornamelijk voor naasten een levensindebegeleider van toegevoegde waarde kan zijn en in iets mindere mate voor de patiënt en de arts.

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?
(Basis - allen, n=1.055)

Een levensindebegeleider kan een deel van de lasten van het stervensproces overnemen van de arts

61% (zeer) eens

Een levensindebegeleider is van toegevoegde waarde in het stervensproces voor de familie en vrienden van de patiënt

70% (zeer) eens

Een levensindebegeleider is van toegevoegde waarde in het stervensproces voor de arts

62% (zeer) eens

Een levensindebegeleider is van toegevoegde waarde in het stervensproces voor de patiënt

67% (zeer) eens

Ik vind het belangrijk dat men goed begeleid kan worden in het stervensproces

87% (zeer) eens

■ Volledig mee oneens
■ Mee oneens

■ Mee eens
■ Volledig mee eens

■ Niet mee eens/niet mee oneens
■ Geen mening

A photograph of dandelion seeds blowing in the wind against a warm, orange-hued sunset sky. The seeds are silhouetted against the bright light, creating a sense of movement and tranquility. A dark grey horizontal band is overlaid on the lower half of the image, containing the title text.

Resultaten | Houding ten aanzien van hulp bij sterven

Nadenken over het einde

Inleiding

De mening over zowel de huidige als de alternatieve euthanasiewet wordt gekleurd door de mate waarin je hebt nagedacht over het einde van je leven, de ervaringen met het sterven van naasten en je houding ten opzichte van euthanasie en zelfdoding in het algemeen. In dit laatste hoofdstuk laten we zien hoe Nederlanders naar deze onderwerpen kijken. We sluiten af met de houding ten aanzien van de beschikbaarheid van een middel waarmee je zelf een einde aan je leven kan maken.

Twee op de vijf Nederlanders geeft aan weleens na te denken over het einde van het eigen leven en dit ook te bespreken met anderen (40%).

- 29% van de Nederlanders is niet actief bezig met het einde van het eigen leven.
- 30% is hier wel mee bezig, maar bespreekt dit niet met anderen.

Denk jij weleens na over het einde van jouw leven, en bespreek jij dit met anderen?

(Basis - allen, n=1.055)

- Nee, ik denk en spreek nooit over het einde van mijn leven
- Ja, ik denk weleens na over het einde van mijn leven, maar ik bespreek dit met niemand
- Ja, ik denk weleens na over het einde van mijn leven, en ik bespreek dit ook wel met anderen

Houding ten aanzien van euthanasie

De meerderheid van de Nederlanders staat niet afwijzend tegenover euthanasie.

- 12% van de Nederlanders geeft aan tegen euthanasie te zijn.
- Voor 15% van de Nederlanders is sterven een natuurlijk proces, waarbij geen hulp nodig is.
- 22% van de Nederlanders geeft aan dat men er alles aan moet doen om een stervende het zo comfortabel mogelijk te maken, maar dat euthanasie een stap te ver is.

In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?

(Basis - allen, n=1.055)

Ik ben tegen euthanasie

Men moet er alles aan doen om het de stervende zo comfortabel mogelijk te maken, maar euthanasie is een stap te ver

12% (zeer) eens

22% (zeer) eens

Sterven is een natuurlijk proces, waarbij geen hulp nodig is

15% (zeer) eens

■ Zeer mee oneens ■ Mee oneens ■ Niet mee eens/niet mee oneens ■ Mee eens ■ Volledig mee eens ■ Geen mening

Houding ten aanzien van zelfdoding

Een kwart van de Nederlanders is tegen zelfdoding (27%) en een op de vijf geeft aan minder gelukkig te zijn als mensen de vrijheid zouden hebben om een einde aan hun leven te maken (20%).

- 41% van de Nederlanders geeft aan niet tegen zelfdoding te zijn en 44% zou niet minder gelukkig zijn als andere mensen de vrijheid hebben om hun leven te beëindigen.

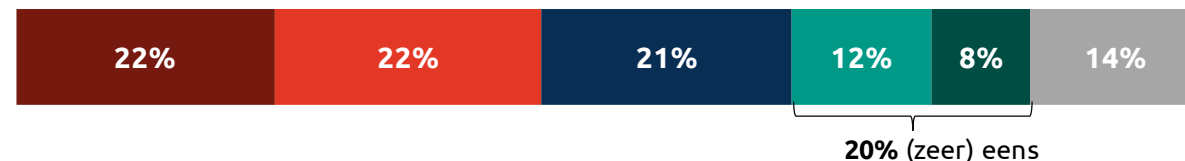
In hoeverre ben je het eens of oneens met de volgende stellingen?

(Basis - allen, n=1.055)

Ik ben tegen zelfdoding

Ik zou minder gelukkig zijn als andere mensen in alle vrijheid een einde aan hun leven kunnen maken

■ Volledig mee oneens
■ Niet mee eens/ niet mee oneens
■ Volledig mee eens

■ Mee oneens
■ Mee eens
■ Geen mening

Ervaring met hulp bij het stervensproces

Een groot deel van de Nederlanders geeft aan ooit het overlijden van een naaste van dichtbij te hebben meegemaakt (82%).

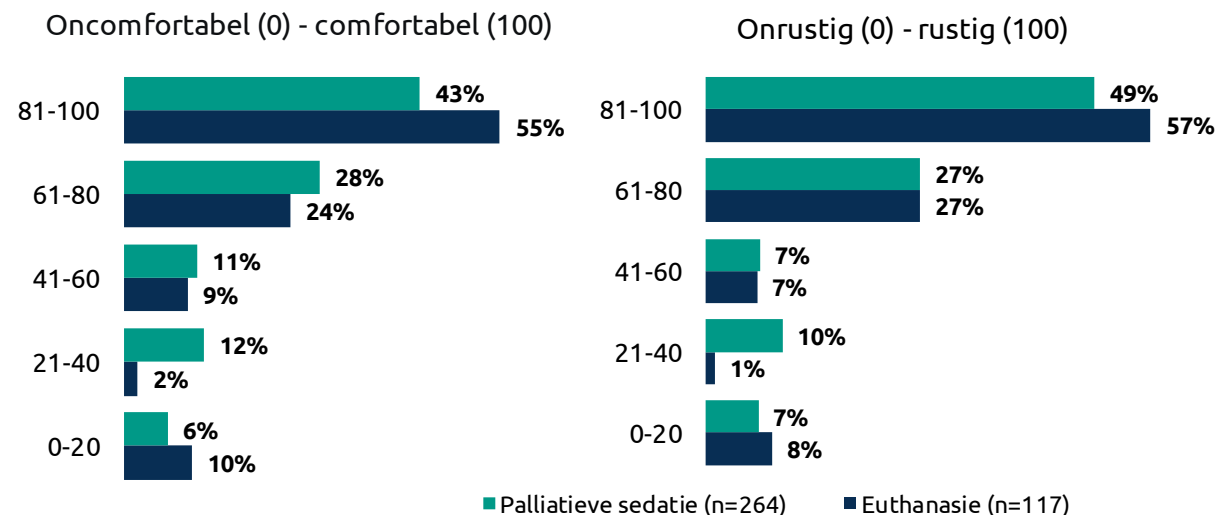
Wanneer deze groep te maken heeft gehad met een sterven waarbij euthanasie, hulp bij zelfdoding of palliatieve sedatie is toegepast is er gevraagd om aan te geven hoe dit is ervaren. Ze konden dat doen door een punt aan te wijzen op een schaal van onrustig tot rustig en op een schaal van oncomfortabel tot comfortabel.

- Euthanasie wordt vaker als comfortabel en rustig ervaren dan palliatieve sedatie.
- Palliatieve sedatie werd door 18% van de naasten als oncomfortabel en 17% als onrustig ervaren. Bij euthanasie geeft 12% aan dat het oncomfortabel was en 9% dat het onrustig was.

Heb jij ooit het overlijden van iemand die dicht bij jou staat (bijvoorbeeld een familielid, vriend) van dichtbij meegemaakt?
(Basis - allen, n=1.055)

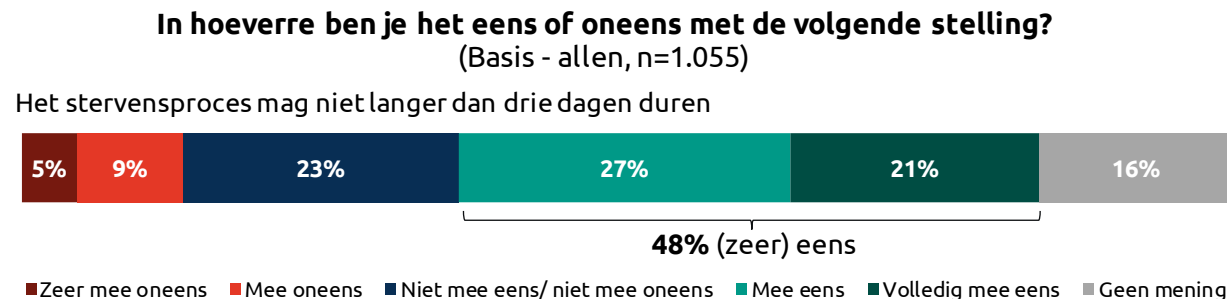
Hoe heb je het sterven van deze persoon ervaren?
(Basis – heeft sterven van dichtbij meegemaakt, was sprake van euthanasie of palliatieve sedatie)

Ervaring met hulp bij het stervensproces

Bijna de helft van de Nederlanders vindt dat het stervensproces niet langer dan drie dagen mag duren (48%).

- 14% van de Nederlanders is het hier niet mee eens.

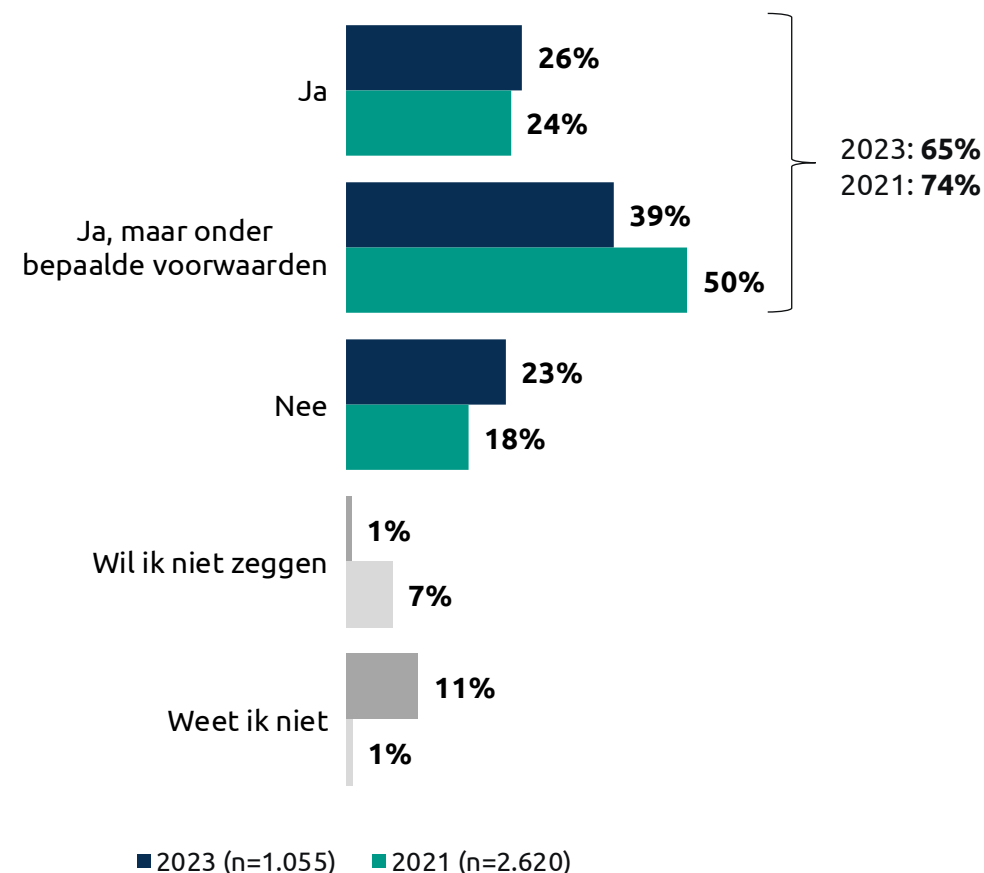
Houding beschikbaarheid laatstewilmiddel

Ten opzichte van 2021 staan minder Nederlanders open voor de beschikbaarheid van een laatstewilmiddel voor wie dit wil hebben (65% vs. 74%), maar nog steeds is een ruime meerderheid positief over dit voorstel (zij het vooral onder voorwaarden).

- Er is een toename te zien in het aantal Nederlanders dat afwijzend staat tegenover de vrije beschikbaarheid van dit middel (23% vs. 18%).
- Voor een groot deel van de Nederlanders blijft het belangrijk dat het middel beschikbaar wordt gesteld onder bepaalde voorwaarden (38%).
- Evenals in 2021 geeft een kwart aan dat het middel verkrijgbaar moet zijn voor wie het wil hebben, zonder voorwaarden (26%).

In 2021 heeft Motivaction International in opdracht van Coöperatie Laatste Wil een onderzoek uitgevoerd naar de mening over een zelfgekozen levenseinde en een vrij verkrijgbaar laatstewilmiddel. In het huidige onderzoek is opnieuw uitgevraagd hoe Nederland tegenover de beschikbaarheid van zo'n middel staat. In de in dit onderzoek voorgestelde alternatieve euthanasiewet is overigens geen sprake van vrije verkrijgbaarheid van een dergelijk middel.

Vind jij dat er in Nederland zo'n laatstewilmiddel beschikbaar moet zijn voor wie dit wil hebben?
(Basis - allen, n=1.055)

Bijlagen

Bijlage | Toelichtingen in de vragenlijst

In de vragenlijst voor dit onderzoek zijn verschillende toelichtingen gebruikt om de vragen te verduidelijken en de respondenten te informeren. Deze toelichtingen zijn getoond voorafgaand aan vragen over de onderwerpen waar ze betrekking op hebben, zodat respondenten voldoende informatie hebben om de desbetreffende vragen te kunnen beantwoorden.

Introductie

Deze vragenlijst gaat over het beëindigen van het leven als iemand lijdt. We willen graag weten hoe jij hierover denkt en wat volgens jou wel of niet mag. Ook als je er niet zo mee bezig bent. Misschien ken je mensen bij wie dit aan de hand is geweest. We willen zoveel mogelijk verschillende meningen hierover horen.

In deze vragenlijst gebruiken we de term *patiënt* voor iedereen die euthanasie overweegt, ongeacht of iemand ziek is of behandeld wordt.

Wij realiseren ons dat het onderwerp van deze enquête gevoelig kan liggen. Je kunt tijdens het invullen op elk moment stoppen en later verder gaan (om verder te gaan, klik je opnieuw op de toegangslink in de uitnodigingsmail).

Toelichting 1: euthanasie, hulp bij zelfdoding en palliatieve sedatie

Soms lijden mensen aan het einde van hun leven, bijvoorbeeld door pijn, verwardheid of depressie. Als een patiënt dat wil, kan een arts in sommige gevallen het leven van de patiënt beëindigen. De arts dient dan een middel toe bij de patiënt. Dat noemen we euthanasie.

De arts kan de patiënt ook een middel geven dat de patiënt zelf kan innemen, zodat de patiënt overlijdt. Dat noemen we hulp bij zelfdoding.

In andere gevallen dient de arts middelen toe waardoor je in een soort coma raakt. Je sterft dan door de ziekte die je hebt of doordat je niet meer eet en drinkt, maar niet door het middel zelf. Dat noemen we palliatieve sedatie.

Toelichting 2: wilsverklaring

Mensen leggen hun vraag om euthanasie soms vast in een wilsverklaring voor het geval dat ze niet meer zelf kunnen beslissen, bijvoorbeeld door dementie of een coma. Dat noemen we wilsonbekwaam.

In een wilsverklaring omschrijf je onder welke omstandigheden je zou willen dat een arts je helpt met sterven, wanneer je hier zelf niet meer over kan beslissen. In een wilsverklaring kan je ook aangeven wie jou mag vertegenwoordigen.

Toelichting 3: huidige euthanasiewet

Stel, een patiënt wil euthanasie. Een arts beoordeelt op het moment zelf of er sprake is van ondraaglijk en uitzichtloos lijden. Ondraaglijk lijden is lijden dat de patiënt niet meer aan kan. Uitzichtloos betekent dat het lijden niet meer over kan gaan. Wanneer de patiënt wilsonbekwaam is gaat de arts uit van de wilsverklaring, als die er is. De arts beslist daarna of er euthanasie toegepast wordt.

Toelichting 4: alternatieve euthanasiewet

Stel, een patiënt wil euthanasie. Een speciaal opgeleide begeleider, een levenseindebegeleider, praat met de patiënt en stelt vast dat de patiënt de wens heeft om te overlijden. De levenseindebegeleider vraagt aan een arts om euthanasie toe te passen. De arts haalt het middel op bij de apotheek en voert de euthanasie uit. De patiënt beslist dus zelf of er euthanasie wordt toegepast.

Toelichting 5: laatstewilmiddel

Ongeveer 30 jaar geleden is er een discussie gestart over de beschikbaarheid van een "laatstewilmiddel". Een laatstewilmiddel, ook wel bekend als de "Pil van Drion", is een middel dat je kan innemen om een einde aan je leven te maken. Als je zo'n middel in huis hebt, kan je helemaal zelf bepalen wanneer je leven ten einde komt. We zijn benieuwd naar jouw mening over zo'n laatstewilmiddel.

Bijlage | Onderzoekstechnische informatie

Veldwerkperiode

Het veldwerk is uitgevoerd in de periode 17 mei t/m 23 mei 2023.

Methode respondentenselectie

Uit het StemPunt-panel van Motivaction.

Incentives

De respondenten hebben als dank voor deelname aan het onderzoek punten voor het StemPunt spaarprogramma ontvangen.

Weging

De onderzoeksdata zijn gewogen (zie ook bijlage gewogen en ongewogen data), daarbij fungeerde het Mentality-ijkbestand als herwegingskader. Dit ijkbestand is wat betreft sociodemografische gegevens gewogen naar de Gouden Standaard van het CBS.

Responsverantwoording online onderzoek

In de veldwerkperiode is aan 4.533 personen een uitnodigingsmail verstuurd. Op de slotdatum van het veldwerk (zie bij Veldwerkperiode) was het gewenste aantal vragenlijsten ingevuld en is de toegang tot de vragenlijst op internet afgesloten.

Bewaartermijn primaire onderzoeksbestanden

Digitaal beschikbare primaire onderzoeksbestanden worden tot tenminste 12 maanden na afronden van het onderzoek bewaard. Hetzelfde geldt voor schriftelijke primaire bestanden zoals ingevulde vragenlijsten. Een uitzondering vormen beeld- en geluidsopnames van respondenten, deze worden ten hoogste 6 maanden bewaard.

Overige onderzoekstechnische informatie

Overige onderzoekstechnische informatie en een exemplaar van de bij dit onderzoek gehanteerde vragenlijst is op aanvraag beschikbaar voor de opdrachtgever.

Bijlage | Ongewogen en gewogen data

Leeftijd	Ongewogen n	Ongewogen %	Gewogen n	Gewogen %
18 t/m 24 jaar	51	4,8	116	11,0
25 t/m 34 jaar	110	10,4	174	16,5
35 t/m 44 jaar	169	16,0	180	17,1
45 t/m 54 jaar	206	19,5	201	19,1
55 t/m 64 jaar	221	20,9	174	16,5
65 t/m 80 jaar	298	28,2	209	19,8

Opleidingsniveau	Ongewogen n	Ongewogen %	Gewogen n	Gewogen %
Hoog (wo/hbo)	279	26,4	272	25,7
Middel (havo/vwo/mbo/mavo)	540	51,2	547	51,9
Laag (ibo/basisschool/geen opleiding)	236	22,4	236	22,4

Geslacht	Ongewogen n	Ongewogen %	Gewogen n	Gewogen %
Mannen	564	53,5	523	49,6
Vrouwen	491	46,5	532	50,4

Regio	Ongewogen n	Ongewogen %	Gewogen n	Gewogen %
3 grote gemeenten	113	10,7	125	11,9
West	313	29,7	297	28,1
Noord	90	8,5	105	9,9
Oost	220	20,9	231	21,9
Zuid	288	27,3	259	24,6
Randgemeenten	31	2,9	38	3,6

Mentality	Ongewogen n	Ongewogen %	Gewogen n	Gewogen %
Moderne burgerij	234	22,2	243	23,0
Opwaarts mobilen	135	12,8	153	14,5
Postmaterialisten	108	10,2	96	9,1
Nieuwe conservatieven	113	10,7	95	9,0
Traditionele burgerij	159	15,1	131	12,4
Kosmopolieten	125	11,8	136	12,9
Postmoderne hedonisten	117	11,1	112	10,6
Gemaksgeoriënteerden	64	6,1	90	8,6

Het auteursrecht op dit rapport ligt bij de opdrachtgever. Voor het vermelden van de naam Motivaction in publicaties op basis van deze rapportage - anders dan integrale publicatie - is echter schriftelijke toestemming vereist van Motivaction International B.V.

Beeldmateriaal

Motivaction heeft datgene gedaan wat redelijkerwijs van ons verwacht kan worden om de rechthebbenden op beeldmateriaal te achterhalen. Mocht u desondanks menen recht te kunnen doen gelden op gebruikt beeldmateriaal, neem dan contact op met Motivaction.

Pers- en publicatiebeleid

Het vermelden van de naam van Motivaction in persberichten en/of andere publicaties over door Motivaction uitgevoerd onderzoek is gebonden aan een aantal voorwaarden, zoals vastgelegd in ons [Pers- en publicatiebeleid](#).

Motivaction International B.V.

Marnixkade 109F
1015ZL Amsterdam

Postbus 15262
1001MG Amsterdam

020 589 83 83

info@motivaction.nl

www.motivaction.nl

Weet wat mensen drijft.

motivaction
insights and strategy